

GAPIRISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY METODLAR

Abduhakimova Xumora Hamidulla qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabasi

E-mail: humoraabduxakimova@gmail.com

Yuldasheva Farog'at Farxadovna

O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti o'qituvchisi

E-mail: farogat_yuldasheva87@inbox.ru

Annotatsiya. Ushbu tezisda gapirish qobiliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlarning ahamiyati yoritilgan. Interfaol usullar, kommunikativ yondashuv va innovatsion texnologiyalar orqali talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: gapirish qobiliyati, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv, nutq, ta'lim.

Abstract. This thesis discusses modern methods of developing speaking skills. The role of interactive methods, communicative approach and innovative technologies in improving students' oral speech is analyzed.

Key words: speaking skills, interactive methods, communicative approach, speech, education.

Аннотация. В данной работе рассматриваются современные методы развития навыков говорения. Анализируется роль интерактивных методов, коммуникативного подхода и инновационных технологий.

Ключевые слова: навыки говорения, интерактивные методы, коммуникативный подход, речь, образование.

Zamonaviy ta'lim tizimida talabalar nutqini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, gapirish qobiliyatini shakllantirish til o'rganish jarayonining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, shaxsning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi globallashuv sharoitida insonning erkin va ravon mulqot qila olishi uning kasbiy va shaxsiy muvaffaqiyatini belgilovchi omillardan biri sifatida qaralmoqda [2; 90].

An'anaviy ta'lim tizimida ko'proq yozma va nazariy bilimlarga urg'u berilgan bo'lsa, hozirgi davrda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli, gapirish qobiliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Bunday metodlar orqali talabalar faqat bilim egallabgina qolmay, balki o'z fikrlarini mustaqil, aniq va ravon bayon etish ko'nikmalarini ham shakllantiradilar [3; 122].

Gapirish qobiliyatini rivojlantirish jarayoni murakkab psixologik va pedagogik jarayon bo'lib, u bir nechta omillarga bog'liq. Jumladan, til muhitining mavjudligi, o'qitish metodlari, talabaning shaxsiy faolligi va motivatsiyasi muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan qaraganda, interfaol metodlar eng samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda [1; 45].

Interfaol metodlar – bu o'qituvchi va talaba o'rtasidagi faol hamkorlikka asoslangan usullar bo'lib, ular orqali o'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etadi. Bunday metodlar talabalarni mustaqil fikrlashga, o'z nuqtai nazarini erkin ifodalashga

va boshqalarning fikrini hurmat qilishga o'rgatadi. Masalan, "Aqliy hujum" usuli orqali talabalar muayyan mavzu yuzasidan tezkor va erkin fikr bildiradilar. Bu usul ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirish bilan birga, nutqiy faolligini ham oshiradi [4; 60].

Yana bir samarali usullardan biri bu "Rol o'ynash" metodidir. Ushbu metoddagi talabalar turli hayotiy vaziyatlarni sahnalashtiradilar va o'zlariga berilgan rollarni ijro etadilar. Bu jarayon ularning real hayotdagi muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Ayniqsa, chet tilini o'rganishda ushbu metod juda foydali hisoblanadi [4; 58].

"Bahs-munozara" metodi ham gapirish qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu usul orqali talabalar muayyan muammo yuzasidan o'z fikrlarini asoslab berishga harakat qiladilar. Natijada ularning mantiqiy fikrlashi, dalillash qobiliyati va nutqi rivojlanadi. Shu bilan birga, ular boshqalarning fikrini tinglash va tahlil qilishni ham o'rganadilar [2; 105].

Zamonaviy ta'limda kommunikativ yondashuv ham keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvga ko'ra, til o'rganish jarayoni real muloqot vaziyatlariga asoslanadi. Talabalar turli dialoglar, suhbatlar va muammoli vaziyatlar orqali o'zaro muloqotga kirishadilar. Bu esa ularning gapirish ko'nikmalarini tabiiy ravishda rivojlantiradi. Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi – talabaning tilni real hayotda qo'llay olishiga erishishdir [1; 52].

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham gapirish qobiliyatini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bugungi kunda turli onlayn platformalar, mobil ilovalar va multimedia vositalari orqali talabalar mustaqil ravishda nutqini mashq qilishlari mumkin. Masalan, video darslar orqali talaffuzni o'rganish, audio materiallar orqali eshitish va takrorlash mashqlari bajarish mumkin. Shuningdek, onlayn suhbat platformalari orqali xorijiy foydalanuvchilar bilan muloqot qilish imkoniyati ham mavjud [3; 130].

Shu bilan birga, o'qituvchining roli ham nihoyatda muhimdir. U dars jarayonini to'g'ri tashkil etishi, zamonaviy metodlardan samarali foydalanishi va talabalarni doimiy rag'batlantirib borishi lozim. O'qituvchi tomonidan yaratilgan qulay psixologik muhit talabalar uchun erkin fikr bildirish imkonini beradi. Agar talaba o'z fikrini aytishda qo'rqmasa, uning nutqi tezroq rivojlanadi.

Gapirish qobiliyatini rivojlantirishda individual yondashuv ham katta ahamiyatga ega. Har bir talabaning qobiliyati, qiziqishi va bilim darajasi turlicha bo'lganligi sababli, o'qituvchi ularni hisobga olgan holda darsni tashkil etishi kerak. Kuchli talabalar bilan murakkabroq vazifalar bajarilsa, sustroq o'zlashtiruvchi talabalar bilan oddiyroq mashqlar orqali ishlash maqsadga muvofiqdir.

Bundan tashqari, motivatsiya ham muhim omillardan biridir. Agar talaba til o'rganishga qiziqsa va o'z oldiga maqsad qo'ysa, uning natijalari ancha yuqori bo'ladi. Shu sababli, o'qituvchi darslarni qiziqarli va interfaol tarzda tashkil etishi, talabalarda qiziqish uyg'otishi zarur.

Zamonaviy metodlarning yana bir afzalligi shundaki, ular talabalarni mustaqil o'rganishga o'rgatadi. Masalan, loyiha asosida o'qitish metodida talabalar mustaqil ravishda ma'lumot izlaydi, uni tahlil qiladi va taqdimot shaklida ifodalaydi. Bu esa ularning nafaqat nutqini, balki umumiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, kichik guruhlarda ishlash ham samarali metodlardan biridir. Guruhda ishlash jarayonida talabalar bir-biri bilan muloqot qiladi, fikr almashadi va muammoni

birgalikda hal qiladi. Bu esa ularning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi [4; 62].

Umuman olganda, gapirish qobiliyatini rivojlantirish kompleks yondashuvni talab etadi. Unda interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv, zamonaviy texnologiyalar va pedagogik mahorat uyg'unlashgan holda qo'llanilishi lozim. Faqat shundagina samarali natijaga erishish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, gapirish qobiliyatini rivojlantirishda zamonaviy metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Interfaol usullar, kommunikativ yondashuv va innovatsion texnologiyalar talabalarning nutqiy kompetensiyasini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bois, ta'lim jarayonida ushbu metodlarni keng qo'llash, ularni takomillashtirib borish va amaliyotga joriy etish zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – T.: Nihol, 2013. -33-60 b.
2. Xodjaev B.X. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – T., 2015.-120-145 b.
3. Yo'ldoshev Q. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.-88-115 b.
4. Toshboev Sh. Interfaol ta'lim metodlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.-56-84 b.